

Az ellátott jogvédelemhez kapcsolódó gyermekvédelmi szabályozás

Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és
Dokumentációs Központ

2015. október 10.
DR. BERDÁR VALÉRIA (OBDK)

TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001
Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi képviselői há-
 és civil jogvédő munka fejlesztése

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Gyermekvédelem

Gyermejjog

1. Gyermekvédelem rövid története
2. Jogszabályi háttér
3. Gyermekvédelmi ellátórendszer

1901. évi Gyermekvédelmi törvény

1906. Gyermekvédő Liga

1919. gyermekvédelem állami ügy

Két világháború között : gyermekvédelem helyzete romlik

„Én nem ilyennek képzeltem a rendet.

Pedig hát engemet

sokszor nem is tudtam, hogy miért, vertek,

mint apró gyermeket,

ki ugrott volna egy jó szóra nyomban.

Én tudtam - messze anyám, rokonom van,

ezek idegenek.” (József Attila: Levegőt, 1935)

1945 után: gyermekvédelmi rendszer kiépülése - állami felelősségvállalás

Gyermekvárosok, megaintézmények létrehozása (nevelőszülői ellátás háttérbe szorul)

1990-es évek eleje : törekvés a kisebb létszámú, gyermek szükségleteit figyelembe vevő környezet kialakítására „családias csoportok”

1997. Gyermek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvény

1950-es évek

1980-as évek

1990-es évek

- Nemzetközi egyezmények – / Gyermek Jogairól szóló Egyezmény /
 - Magyarország Alaptörvénye
-

- 2013. évi V. törvény (Ptk.)
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

- végrehajtási rendeletek
- intézményi szabályozók

XVI. cikk

(1) Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.

XIX. cikk

(1) Magyarország arra törekszik, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Anyaság, betegség, rokkantság, fogyatékoság, özvegység, árvaság és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén minden magyar állampolgár törvényben meghatározott támogatásra jogosult.

(2) Magyarország a szociális biztonságot az (1) bekezdés szerinti és más rászorulóknak esetében a szociális intézmények és intézkedések rendszerével valósítja meg.

XX. cikk

(1) Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.

XXI. cikk

(1) Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben **a gyermek mindenképp felett álló érdekét veszik figyelembe** elsősorban.

Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy a gyermek számára, figyelembe véve szülei, gyámjai és az érte törvényesen felelős más személyek jogait és kötelelességeit, biztosítják a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, e célból meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket.

Törvény célja : alapvető szabályok megállapítása a gyermekek törvényben foglalt jogainak és érdekeinek érvényesítéséhez, a szülői köteleességek teljesítéséhez, illetve gondoskodjanak a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, a hiányzó szülői gondoskodás pótlásáról, valamint a gyermekevédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek társadalmi beilleszkedéséről.

Meghatározni a megjelölt célok elérése érdekében a gyermekek alapvető jogait és e jogok érvényesítésének garanciáit, a gyermekek védelmének rendszerét, alapvető szabályait.

KI A GYERMEK ?

0 - 18 éves korig (kivétel : házasságkötés esete)

0 - 14 éves korig : cselekvőképtelen

14 - 18 éves korig : korlátozottan cselekvőképes

Gyermek jogok sajátosságai

A gyermekjogok
jogviszonyok

három pólusú

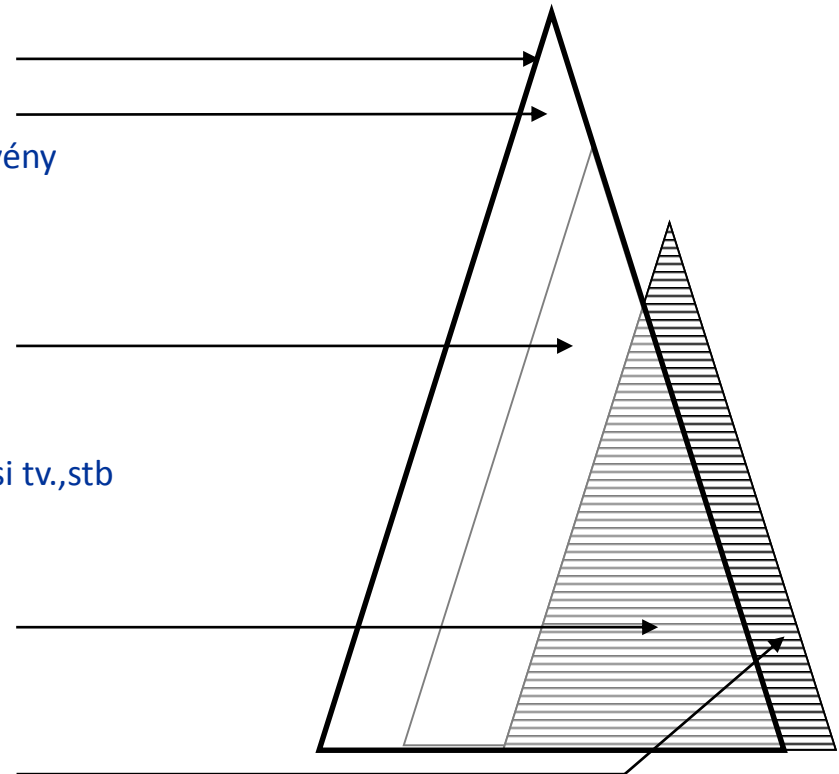
1. Gyermek mint jogalany
 2. Szülő
 3. Állam, mint kötelezett jogvédelemre
-

§ Kinek a feladata a gyermekek jogainak védelme ? §

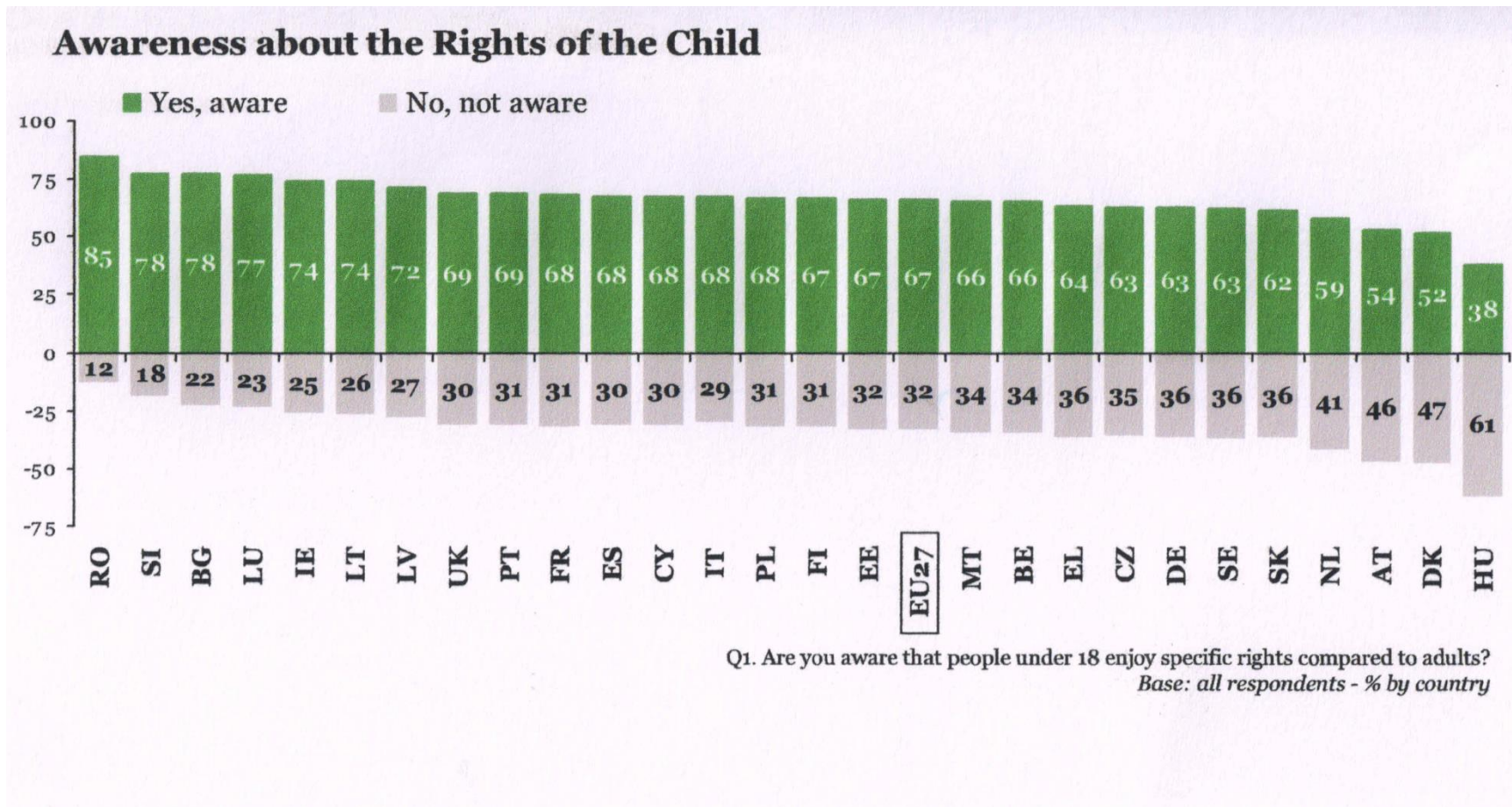
Szülő ? Iskola ? Gyermekvédelmi intézmények ? Hatóságok ? Bíróság ?

Gyermeki jogok rendszere

- **Nevelésbe vett gyermekek külön jogai**
- **Nevelésbe vett gyermekek jogai**
- Forrása: 1997. évi XXXI. tv. A gyermekvédelmi törvény
- 15/1998 (IV.30.) NM. rendelet, Házi rend
- **Gyermeki jogok**
- Forrása: Gyermek Jogairól szóló Egyezmény,
- A gyermekvédelmi törvény
- Egyéb törvények: pl. Ptk, Családjogi tv., Köznevelési tv., stb
- **Emberi Jogok**
- Forrása: Emberi jogi nyilatkozatok, Alkotmány
- **Gyermekek koránál fogva meg nem illető jogok**
- választójog, házasságkötés joga, örökbefogadás joga, munkavállalás joga

Ismerik-e a gyermekek a jogaikat ?

A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.

Szülői felügyelet meghatározása:

- Gyermek nevének meghatározása
- Gondozásának, nevelésének, tartózkodási helyének meghatározása
- Vagyonának kezelése
- Törvényes képviselete (jog és kötelesség)
- Gyámnevezés, gyámságból kizárás

GYERMEK SORSÁT ÉRINTŐ LÉNYEGES KÉRDÉSEK

A különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogaikat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta.

A gyermek sorsát érintő lényeges kérdésnek tekintendő :

- kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása,
- a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és
- iskolájának, életpályájának megválasztása.

Ha a különélő szülők a közösen gyakorolt felügyeleti jogosítványok tekintetében nem tudnak megegyezni, erről a gyámhatóság dönt.

Gyermekek mindenek felett álló érdeke

Gyermekek családban való nevelkedésének elsőbbsége

Helyettesítő védelem

Az ellátások igénybevétele általában önkéntes, jogszabály írhatja elő a kötelező igénybevételt

Hátrányos megkülönböztetés tilalma

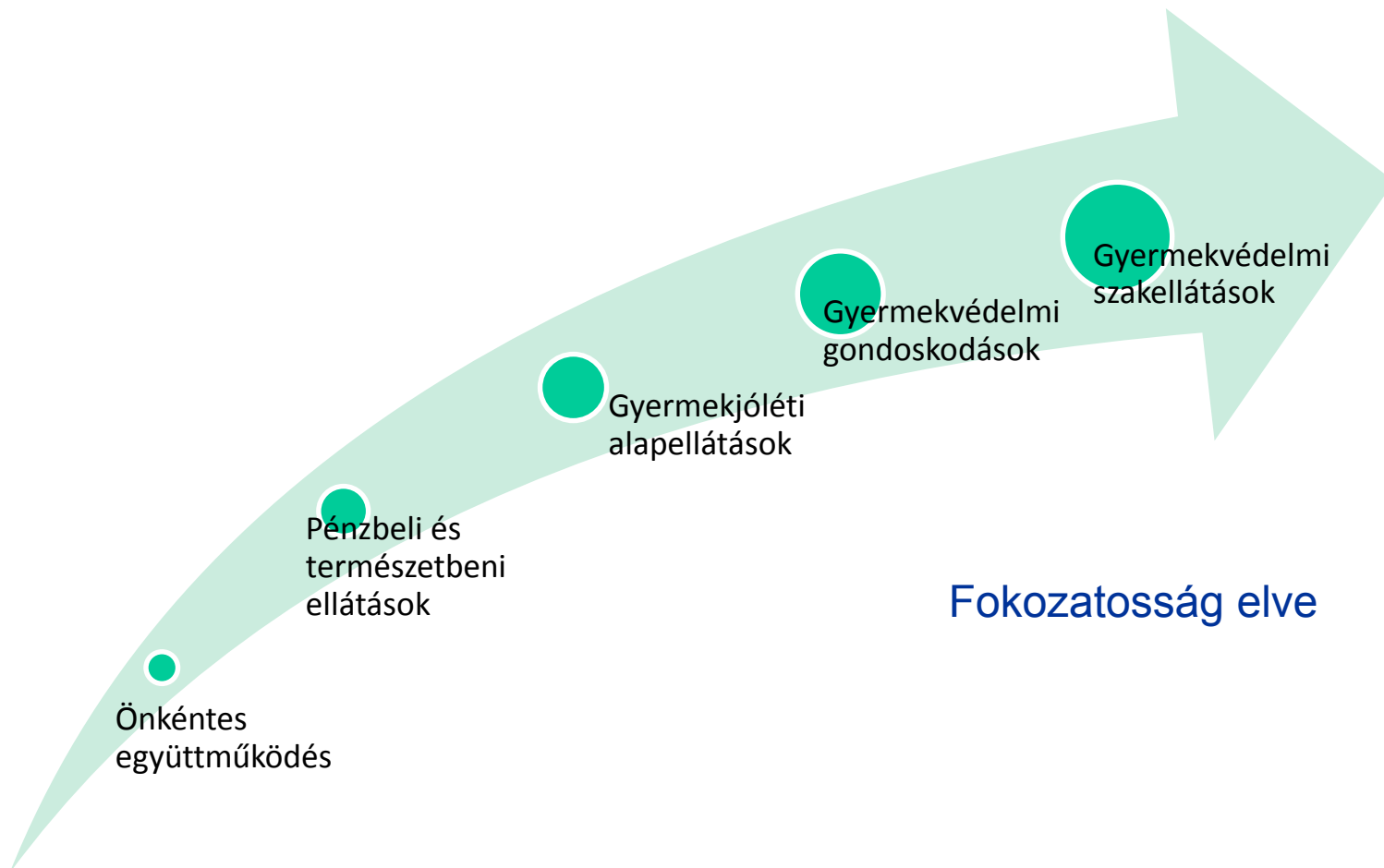
Gyermekevédelem rendszere

- a gyermek családban történő nevelkedés elősegítése,
- a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése, megszüntetése,
- a családjából vagy más hozzátartozói körből kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítása

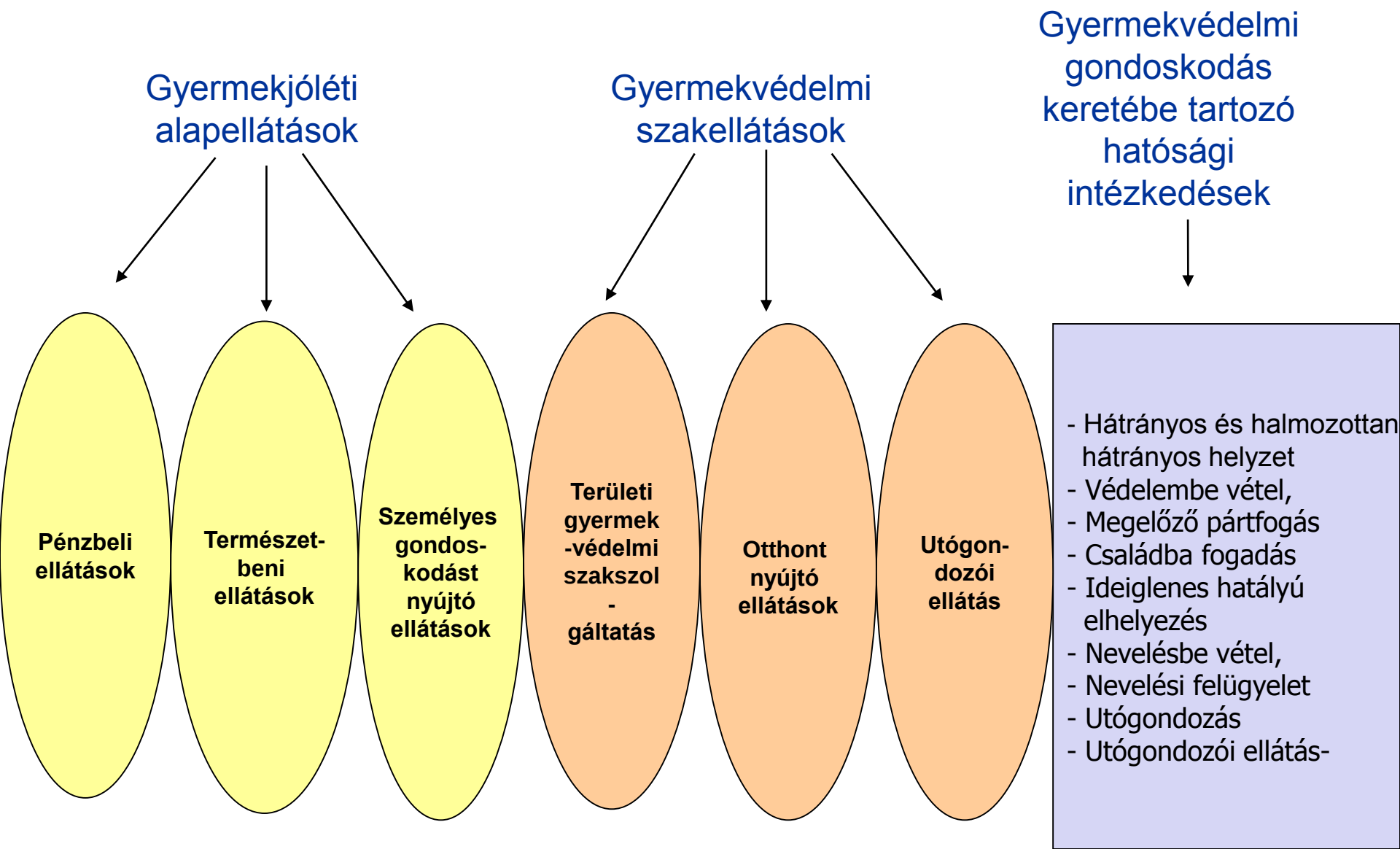
Gyermekvédelem rendszere I :

Országos Betegjogi,
Ellátottjogi, Gyermekjogi és
Dokumentációs Központ

A GYERMEKVÉDELEM RENDSZERE II.

Gyermekevédelem rendszere III :

Pénzbeli és természetbeni ellátások:

- a) rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény,
- b) gyermektartásdíj megelőlegezése,
- c) otthonteremtési támogatás

A személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások:

- a) Gyermekjóléti szolgáltatás
 - gyermekjóléti szolgálat
- b) Gyermek napközbeni ellátása
 - bölcsőde, hetes bölcsőde,
 - családi napközi
 - családi gyermekfelügyelet,
 - házi gyermekfelügyelet,
 - alternatív napközbeni ellátás,
- c) Gyermek átmeneti gondozása
 - (befogadó szülő)helyettes szülő
 - gyermek átmeneti otthona
 - családok átmeneti otthonában

A gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat látják el – a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében :

- az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a háziorvos, a házi gyermekorvos,
- a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, így különösen a családsegítő szolgálat, a családsegítő központ,
- a köznevelési intézmények,
- a rendőrség,
- az ügyészség,
- a bíróság,
- a pártfogó felügyelői szolgálat,
- az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,
 - a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása, a társadalmi szervezetek,
 - az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek, egyesületek
 - a munkaügyi hatóság,
 - a javítóintézet,
 - a gyermekjogi képviselő

A jelzőrendszer tagjai **kötelesek** :

Jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége *esetén* a gyermekjóléti szolgálatnál,

Hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

veszélyeztetettség: olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza,

Családsegítés I. – Szoc. tv. 64. §

A családsegítés a szociális vagy mentálhigiénés problémák, illetve egyéb krízishelyzet miatt segítségre szoruló személyek, családok számára az ilyen helyzethez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetése, valamint az életvezetési képesség megőrzése céljából nyújtott szolgáltatás.

A családok segítése érdekében veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer működik. A jegyző, a járási hivatal, továbbá a szociális, egészségügyi szolgáltató, intézmény, valamint a gyermekjóléti szolgálat, a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi, az egyesületek, az alapítványok, a vallási közösségek és a magánszemélyek jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatónak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.

Mikor terjedhet ki a családsegítés a kiskorúra ?

A családsegítés keretében végzett tevékenységnek - a szolgáltatást igénybe vevő érdekében, mások személyiségi jogainak sérelme nélkül - a szükséges mértékig ki kell terjednie az igénybe vevő környezetére, különösen családjának tagjaira.

Kiskorú személyre a családsegítés akkor terjedhet ki, ha

- a kiskorú családtagjának ellátása a családsegítés keretében indult, és a kiskorú érdekei - a gyermekjóléti szolgáltatás igénybevétele nélkül , e szolgáltatás keretében is megfelelően biztosíthatók.**

Családsegítés a gyermekjóléti szolgáltatással egy szolgáltató keretében hozható létre.

(változás 2016.01.01. !)

A gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, valamint a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez.

Alapellátás ? Szakellátás ?

Gyvt 7. § (1) A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el.

A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.

(2) A gyermeknek joga van - örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában - a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez.

Gyermekvédelmi szakellátásban részesülők	
	Mutatók
Időszak	Gyermekvédelmi szakellátásban részesült kiskorúak, fiatal felnőttek száma (fő)
2009. év	21468
2010. év	21418
2011. év	21449
2012. év	21534
2013. év	21628

A gyermekvédelmi szakellátások célja

A szakellátás keretében kell biztosítani :

Az **ideiglenes hatállyal elhelyezett** és a **nevelésbe vett** gyermek otthont nyújtó ellátását

A fiatal felnőtt további **utógondozói ellátását**,

Valamint a szakellátást más okból igénylő gyermek teljes körű ellátását

9. § (1) A nevelésbe vett gyermek joga különösen, hogy életkorához, egészségi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan

a) állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó **teljes körű ellátásban, gondozásban**, - nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozását figyelembe vevő - megfelelő nevelésben, oktatásban és érdekei érvényesítésére megfelelő törvényes képviselőben részesüljön,

Gyermekek helyettesítő védelme során megillető jogok :

szükségletehez igazodó teljes körű ellátás

gondozási helyének megváltoztatását, gyermekével vagy testvéreivel való együttes elhelyezését kezdeményezze

felzárkóztató, tehetségfejlesztő programokon és érdeklődésének megfelelő szabadidős foglalkozásokon vegyen részt,

vallási vagy lelkiismereti meggyőződését szabadon megválassza, nyilvánítsa és gyakorolja, valamint hit- és vallásoktatásban vegyen részt,

véleményt nyilvánítson a részére biztosított nevelésről, oktatásról, ellátásról, a személyét érintő kérdésekben meghallgassák, tájékoztassák,

KÜLÖNLEGES ELLÁTÁST KELL BIZTOSÍTANI:

- a tartósan beteg , illetve a fogyatékos gyermekek részére
- a három év alatti gyermekek részére

SPECIÁLIS ELLÁTÁST KELL BIZTOSÍTANI

- a súlyos pszichés tüneteket mutató) gyermek
- súlyos disszociális tüneteket mutató gyermek
- pszichoaktív szerekkel küzdő gyermek

Kettős szükséglet

Nevelőszülő az a személy lehet, aki

- huszonnegyedik életévét betöltötte,
- nem áll cselekvőképességet érintő gondnokság és támogatott döntéshozatal hatálya alatt,
- büntetlen előéletű,
- a gondozásába helyezett gyermeknél legalább tizennyolc, de legfeljebb ötven, évvel idősebb
- személyisége, egészségi állapota és körülményei alapján alkalmas a nála elhelyezett gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítására és a családjába történő visszakerülésének vagy örökbefogadásának támogatására, valamint a gyermek, fiatal felnőtt életkori szükségleteiből adódó feladatoknak az ellátására,

A gyermekotthon

- otthont nyújtó ellátást biztosít annak az ideiglenes hatállyal elhelyezett vagy nevelésbe vett gyermeknek, akit nem nevelőszülőnél helyeztek el,
- utógondozói ellátást biztosít a fiatal felnőtt számára,
- szükség esetén külső férőhelyeket működtet.

A gyermekotthonnak legalább 12, de legfeljebb 48 fő ellátására alkalmasnak kell lennie. A gyermekotthonban a gondozott gyermek nevelését, gondozását a szakmai programban meghatározott elvek szerint kialakított kisközösségekben kell biztosítani.

Lakásotthon

A lakásotthon olyan gyermekotthon, ahol önálló lakásban vagy családi házban történik a gondozott gyermek, fiatal felnőtt elhelyezése.

A lakásotthonban legfeljebb 12 gondozott gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el.

Életképek

Fogyatékos személyek otthona – súlyos fogyatékkal/ egészségkárosodással élő gyermekek elhelyezése

69. § (1) A fogyatékos személyek otthonába az a fogyatékos személy vehető fel, akinek oktatására, képzésére, foglalkoztatására, valamint gondozására csak intézményi keretek között van lehetőség.

(2) Enyhe értelmi fogyatékos kiskorú csak kivételes esetben helyezhető el a fogyatékos személyek otthonában.

70. §(1) A fogyatékos személyek otthonában elkülönítetten kell megszervezni a kiskorúak és a felnőttek, valamint az enyhe értelmi fogyatékos személyek és a középsúlyos, illetve súlyos értelmi fogyatékos személyek ellátását.

(2) A fogyatékos kiskorúak esetében az ápolással, gondozással párhuzamosan biztosítani kell a korai fejlesztést és gondozást, vagy a fejlesztő nevelést ellátó területileg illetékes pedagógiai szakszolgálati intézménnyel való együttműködést, továbbá az iskolai tanulmányok folytatásának segítségét.

Pszichiátriai betegek, illetve szenvedélybetegek rehabilitációs intézményében azt a 18. életévét betöltött pszichiátriai beteget, illetve 16. életévét betöltött szenvedélybeteget kell ellátni, aki rendszeres vagy akut gyógyintézeti kezelésre nem szorul és utógondozására nincs más mód.

Gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltató tevékenység folytatásának feltétele:

- szolgáltatói nyilvántartásba való bejegyzés (elektronikus nyilvántartásba vételi rendszer)

szabály: nyilvántartás adatai nyilvánosak; kivéve: nevelő szülők neve, címe, gyermekek és családok átmeneti otthonának címe , ha a fenntartó ezt kéri

- szolgáltatói nyilvántartásba vétel első fok: szociális és gyámhivatal, másodfok: NRSZH

Szolgáltatói nyilvántartás

- Csak az a fenntartó nyújthat szolgálatot, amely a szolgáltatói nyilvántartásba jogerősen be van jegyezve
- Csak az a szolgáltatás nyújtható, amely a szolgáltatói nyilvántartásba jogerősen bejegyzésre került

Ha nem bejegyzett szolgáltatást nyújt (engedély nélküli szolgáltatás), szociális igazgatási bíróság/gyermekevédelmi igazgatási bíróság szabható ki

Gyermekvédelmi feladatok ellátása

Állam

- otthont nyújtó ellátás biztosítása
- utógondozói ellátás biztosítása
- területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás biztosítása

Feladatellátás módja:

Önállóan vagy egyházi, civil szolgáltatókkal kötött ellátási szerződés útján (kivéve a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatást)

Fenntartói feladatok állami ellátása: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság, (316/2012.(XI.13.) Kormány rendelet

Központi hivatal - központi költségvetési szerv

Központi szerv + megyei/fővárosi kirendeltség

EMMI miniszter irányítja, élén főigazgató áll

Tervezési, gazdálkodási feladatok, vagyonkezelés

Intézmények vezetőinek kinevezése

Kirendeltség : fenntartói feladatok (ellenőrzés, szmsz, szakmai program jóváhagyás, panasz kivizsgálás stb.)

Módszertani feladatok ellátása

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

TÁMOP 5.5.7-08/1-2008-0001

Betegjogi, ellátottjogi és gyermekjogi képviselői hálózat
és civil jogvédő munka fejlesztése

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE